

Бородінська селищна рада
Болградського району Одеської області

Сорок четверта сесія VIII скликання

РІШЕННЯ

від 11.10.2024

№ 1960-VIII

Про затвердження «Плану дій сталого енергетичного розвитку Бородінської селищної територіальної громади до 2030 року»

З метою переходу на енергонезалежні джерела енергетики, покращення енергоефективності, забезпечення стабільності енергопостачання та зменшення викидів шкідливих речовин, керуючись Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про альтернативні джерела енергії», Законом України «Про енергозбереження», розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року, селищна рада

ВИРІШИЛА:

1. Затвердити «План дій сталого енергетичного розвитку Бородінської селищної територіальної громади до 2030 року», що додається.

2. Виконавчим органам селищної ради:

- враховувати основні напрями Плану при формуванні програм економічного і соціального розвитку, інших селищних галузевих програм, бюджету селищної територіальної громади на відповідні періоди, комплексного плану просторового розвитку територіальної громади;

- спільно із комунальними підприємствами, закладами, підпорядкованими селищній раді забезпечити виконання Плану у встановлені терміни.

3. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійні комісії ради відповідного спрямування, а саме: з питань бюджету, фінансів та соціально-економічного розвитку (Касап Г. І.); з питань регулювання земельних відносин, сільського господарства та охорони навколишнього середовища (Балан М. В.); з питань комунальної власності, житлово-комунального господарства, будівництва, транспорту, торговельного обслуговування та благоустрою (Окішор А. О.); з питань освіти, культури, молоді, фізичної культури, спорту, туризму, охорони здоров'я та соціального захисту населення (Сорокіна Я. М.).

Селищний голова

Іван КЮССЕ

**ПЛАН ДІЙ СТАЛОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ
БОРОДІНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2030 РОКУ**

селище Бородіно
2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. РЕЗЮМЕ ПЛАНУ ДІЙ СТАЛОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ	4
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЛАНУ ДІЙ СТАЛОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ	6
2.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРОМАДУ	6
2.1.1. Адміністративно-територіальний устрій.....	6
2.1.2. Географічний опис та природно-ресурсний потенціал.....	8
2.1.3. Земельний фонд.....	10
2.1.4. Населення та зайнятість населення.....	11
2.1.5. Оцінка економічного потенціалу	11
2.1.6. Бюджет громади.....	14
2.2. ЕНЕРГЕТИЧНИЙ СТАН МУНІЦИПАЛЬНИХ ТА КОМУНАЛЬНИХ УСТАНОВ.....	18
2.2.1. Перехід на альтернативні та вуглецево-нейтральні види енергії ..	18
2.2.2. Заклади освіти	20
2.2.3. Заклади охорони здоров'я	21
2.2.4. Заклади культури, туризму, молоді та спорту	24
2.2.5. Комунальні підприємства	27
2.2.6. Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг»	31
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ТА АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАНУ ДІЙ СТАЛОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ	35
3.1. СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ, ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ЗАХОДИ	35
3.2. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ.....	37
3.3. SWOT-АНАЛІЗ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ.....	42
3.4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ.....	45

ВСТУП

З ростом світового населення та постійними змінами в кліматі стає все більш очевидним, що енергетична ефективність та використання відновлюваних джерел енергії становлять критичний аспект для сталого розвитку. На сьогоднішній день ми стикаємося з низкою проблем, пов'язаних зі зміною клімату, вуглецевими викидами та енергетичною нестабільністю. Щоб вирішити ці виклики, необхідно прийняти стратегічний План дій сталого енергетичного розвитку Бородінської селищної територіальної громади Одеської області до 2030 року (далі – План енергетичного розвитку), який сприятиме переходу до чистої та стійкої енергетики. Цей документ враховує комплексність сучасних викликів і пропонує конкретні кроки для досягнення цілей сталого енергетичного розвитку, забезпечення енергетичної безпеки та захисту навколишнього середовища.

План енергетичного розвитку є ключовим інструментом для керування енергетичною політикою на рівні громади. Він визначає стратегічні цілі, завдання та конкретні заходи, спрямовані на покращення енергоефективності, забезпечення стабільності енергопостачання та зменшення викидів шкідливих речовин.

Метою розробки Плану енергетичного розвитку та виконання передбачених заходів є відображення можливостей переходу на енергонезалежні джерела енергетики та впровадження заходів енергоефективності.

План дій енергетичного розвитку розробляється з урахуванням потреб та можливостей Громади з метою просування сталого розвитку та підвищення якості життя наших мешканців. Цей документ визначає стратегічні пріоритети та визначає шляхи досягнення цілей у сфері енергетики, враховуючи поточні та майбутні виклики та можливості.

РОЗДІЛ 1. РЕЗЮМЕ ПЛАНУ ДІЙ СТАЛОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ

План енергетичного розвитку передбачає якісні стратегічні зміни селища та громади через його ефективне енергоспоживання.

Нормативна, законодавча та правова база Плану дій сталого енергетичного розвитку:

- Закон України «Про альтернативні джерела енергії» від 20.02.2003 року № №555- IV;
- Закон України «Про Фонд енергоефективності» від 08.06.2017 року № 2095-19;
- Закон України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу», прийнятий Верховною Радою України від 05.04.2005 року № 2509-IV;
- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 року № 280/97-ВР;
- Закон України «Про ратифікацію Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату» від 29.10.1996 року № 435/96-ВР;
- Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року, схвалений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1803-р;
- Цілі сталого розвитку України до 2030 року, затверджені Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 липня 2021 року № 868-р «Про схвалення Оновленого національно визначеного внеску України до Паризької угоди»;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності та розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2020 роки» від 01.03.2010 року №243;
- Нормативно-правова база Державного агентства за енергоефективності та енергозбереження України;
- «Угода мерів щодо сталого розвитку та захисту клімату» - загальноєвропейська ініціатива з підвищення ефективності міського господарства та зменшення викидів вуглекислого газу (CO₂), ініційована Європейською Комісією, від 15.01.2009 року.

Завдання для досягнення стратегічних цілей Плану енергетичного розвитку щодо покращення енергоефективності, представлені далі:

1. Аудит енергоспоживання. Проведення аудиту енергоспоживання для оцінки поточного стану та виявлення можливостей для енергозбереження в муніципалітеті.

2. Впровадження енергоефективних технологій. Впровадження енергоефективних технологій у громадських та житлових будівлях, включаючи установку енергозберігаючих освітлювальних систем, удосконалення систем опалення та кондиціонування повітря, а також встановлення енергоефективних приладів.

3. Створення програм енергозбереження. Розроблення та реалізація програм енергозбереження для муніципалітету, включаючи підтримку енергоефективних ремонтів та модернізацію енергетичної інфраструктури.

4. Стимулювання зменшення енергоспоживання. Встановлення цілей щодо зменшення енергоспоживання на різних рівнях, таких як громадяни, підприємства та організації, та розроблення програм стимулювання для досягнення цих цілей.

5. Освіта та інформаційні кампанії. Проведення освітніх заходів та інформаційних кампаній для підвищення свідомості громадян та підприємств щодо енергоефективності та заохочення впровадження енергозберігаючих практик.

6. Моніторинг та оцінка. Проведення системного моніторингу та оцінки ефективності реалізації заходів з енергоефективності для визначення досягнення поставлених цілей та внесення необхідних коригувань.

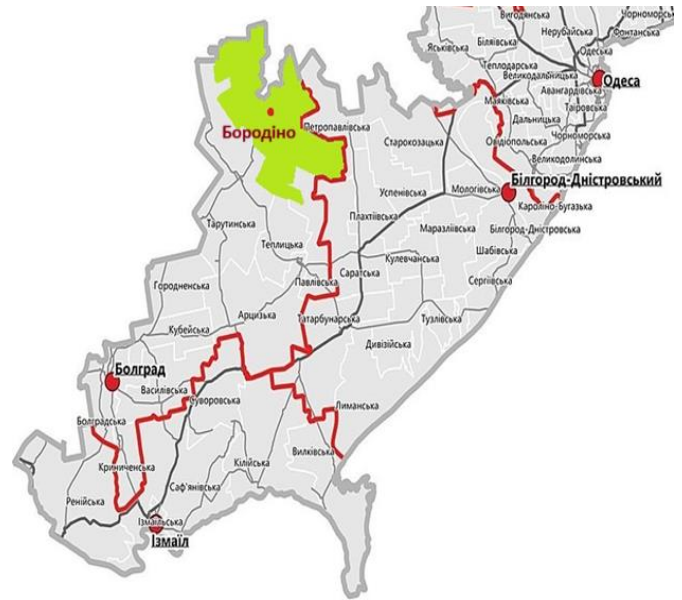
Ці завдання спрямовані на покращення енергоефективності та зменшення енергоспоживання в муніципалітеті, що сприятиме зменшенню викидів парникових газів, забезпечить економічну ефективність та зробить муніципалітет більш стійким до змін клімату.

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЛАНУ ДІЙ СТАЛОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ

2.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГРОМАДУ

2.1.1. Адміністративно-територіальний устрій

Бородіно вперше згадується в історичних джерелах 1814 року. Бородінська селищна територіальна громада входить до Болградського району Одеської області, яка була утворена в 2020 році, шляхом об'єднання 1 селищної та 13 сільських рад східної частини колишнього Тарутинського району. Громада розташована у північній частині Болградського району Одеської області. Має спільний кордон із сусідньою країною України – Молдовою. Територія Громади – 935,41 км².

Мал. 1. Місце розташування громади

Всього у складі Громади, станом на дату складання Плану енергетичного розвитку, сформовано та затверджено 10 старостинських округів. До складу Громади входить 34 населених пункти:

Таблиця 1

Населені пункти громади

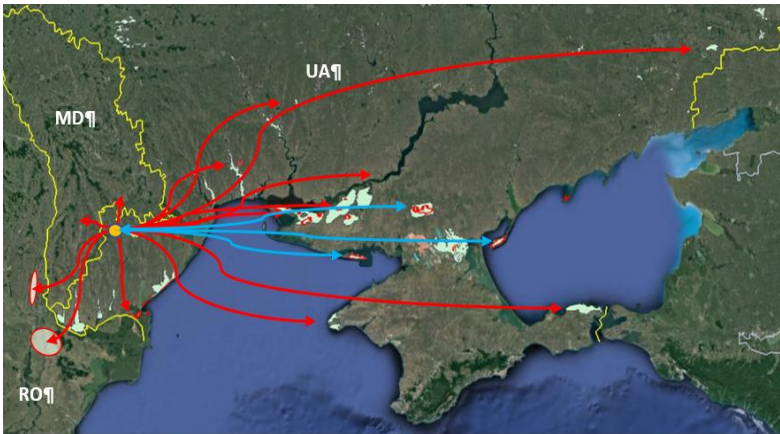
№ з/п	Назва населеного пункту	Статус населеного пункту
1	селище Бородіно	адміністративний центр Громади
2	с. Височанське	центр Височанського старостинського округу
3	с. Ганнівка	у складі Височанського старостинського округу
4	с. Весела Долина	центр Веселодолинського старостинського округу
5	с. Перемога	у складі Веселодолинського старостинського округу

6	с. Єлизаветівка	у складі Веселодолинського старостинського округу
7	с. Роза	у складі Веселодолинського старостинського округу
8	с. Вознесенка Друга	центр Вознесенського Другого старостинського округу
9	с. Благодатне	у складі Вознесенського Другого старостинського округу
10	с. Кролівка	у складі Вознесенського Другого старостинського округу
11	с. Скриванівка	у складі Вознесенського Другого старостинського округу
12	с. Червоне	у складі Вознесенського Другого старостинського округу
13	с. Лісне	центр Лісенського старостинського округу
14	с. Новоселівка	у складі Лісенського старостинського округу
15	с. Ганнівка	у складі Лісенського старостинського округу
16	с. Євгенівка	центр Євгенівського старостинського округу
17	с. Володимирівка	у складі Євгенівського старостинського округу
18	с. Рівне	у складі Євгенівського старостинського округу
19	с. Миколаївка	центр Миколаївського старостинського округу
20	с. Надрічне	у складі Надрічненського старостинського округу
21	с. Іванчанка	у складі Надрічненського старостинського округу
22	с. Нове Тарутине	центр Новотарутинського старостинського округу
23	с. Булатівка	у складі Новотарутинського старостинського округу
24	с. Новоукраїнка	у складі Новотарутинського старостинського округу
25	с. Олексіївка	у складі Новотарутинського старостинського округу
26	с. Плачинда	у складі Новотарутинського старостинського округу
27	с. Підгірне	у складі Новотарутинського старостинського округу
28	с. Петрівка	центр Петрівського Другого старостинського округу
29	с. Матильдівка	у складі Петрівського Другого старостинського округу
30	с. Новосілка	у складі Петрівського Другого старостинського округу
31	с. Богданівка	центр Богданівського старостинського округу
32	с. Ламбрівка	у складі Богданівського старостинського округу
33	с. Юр'ївка	у складі Богданівського старостинського округу
34	с. Єлизаветівка	у складі Богданівського старостинського округу

Бородінська селищна територіальна громада входить до Болградського району Одеської області. Головною особливістю географічного положення громади є прикордонне положення та наявність державного пункту-пропуску поруч з селом Лісне, та пішохідного пункту-пропуску – с. Височанське на кордоні з Республікою Молдова. Безпосередньо громада межує з Тарутинською, Павлівською, Теплицькою ТГ Болградського району та Петропавлівською, Саратською ТГ Білгород-Дністровського району. Селище розташоване і віддалене від обласного центру – м. Одеса на 200 км, від районного центру м. Болград – 116 км, та від найближчої залізничної станції смт Березине – 12 км.

2.1.2. Географічний опис та природно-ресурсний потенціал

У другій половині 2016 року Тарутинський степ колишнього військового полігону, як значна частина Буджацького степу на Півдні

Одеської області, привернув увагу багатьох науковців та громадськості, як в Україні, так і за її межами, у зв'язку з безпрецедентним фактом його розорювання, яке здійснювалось за ініціативи Міністерства оборони України.

Мал. 2. Центр з відновлення степового біорізноманіття

У 2021 році в рамках взаємодії Бородінської селищної ради та Rewilding Ukraine було прийнято рішення про підготовку документів для створення НПП «Буджацькі степи».

Основу природно-ресурсного потенціалу (ПРП) громади складають земельні та біосферні ресурси. В ґрунтовому покриві переважають чорноземи звичайні, а в місцях найбільш інтенсивного антропогенного навантаження (насамперед, в долинах малих річок, в місцях безконтрольного випасання тварин) ліси та солонці і солончаки. Ґрунтово-кліматичні умови територіальної громади сприяють вирощуванню зернових та технічних культур, веденню виноградарства.

По Бородінській селищній раді нараховується 21 господарсько-питних водогонів.

У багатьох населених пунктах селищної ради якість питної води є незадовільною та є такою, що не відповідає вимогам чинних нормативів та стандартів. За останні роки відмічалась динаміка та тенденція до погіршення показників якості води комунального водогону переважно через зношеність водопровідної мережі, корозію труб, невчасну заміну мережі. Також погіршилась якість води криниць громадського користування по санітарно-хімічним показникам переважно за рахунок збільшення вмісту нітратів та покращились показники якості води криниць по бактеріологічним показникам.

Випадків аварійного забруднення джерел питного водопостачання протягом останніх років не реєструвалось.

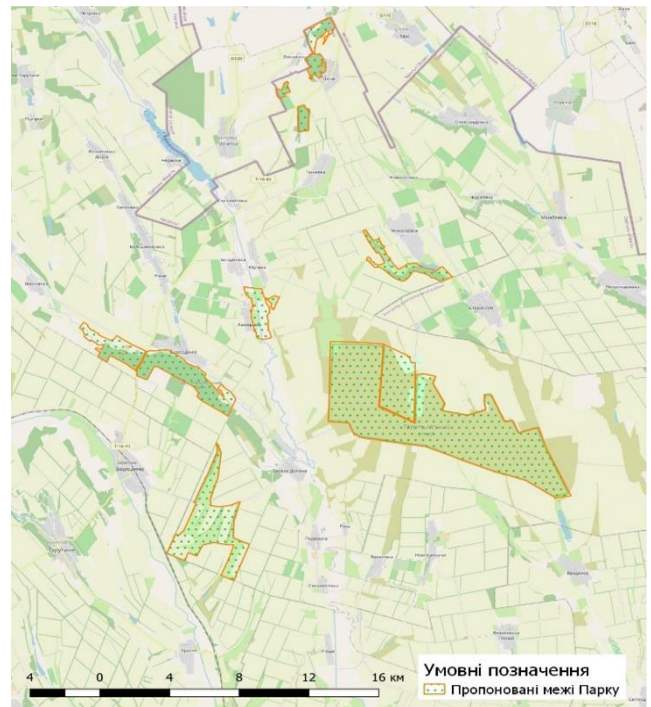
Сучасний незадовільний стан водних об'єктів показує, що проблеми у сфері охорони вод від забруднення та виснаження не тільки не знайшли вирішення, а й значно загострились, особливо в останні роки. Проблеми водопостачання населення та якості питної води мають загальнодержавне стратегічне значення і потребують комплексного вирішення.

На території громади протікають річки: Арса, Кантемир, Сака, Чага.

Клімат помірно-континентальний.

Лісові площі становлять близько 4167 га. Переважають насадження білої акації та ясеню.

Зараз документи, щодо створення національного природного парку під назвою «Буджацькі степи», площею 9729,7156 га розташований на землях Бородінської громади Болградського району Одеської області, знаходяться на підписанні у Президента України.

**Мал. 3. Проектований НПП
«Буджацькі степи»**

В його складі знаходяться друга за площею в Європі цілинна ділянка степу після Асканії-Нова – регіональний заказник «Тарутинський степ» та ботанічний заказник державного значення «Староманзирського». Окремо площу збільшено за рахунок Дібров поблизу селища Бородіно.

Позитивним результатом буде розвиток туризму, можливість отримання «дикого» м'яса та продаж живих тварин, створення агроекологічних кластерів, отримання «карбонових кредитів» через скорочення викиду парникових газів.

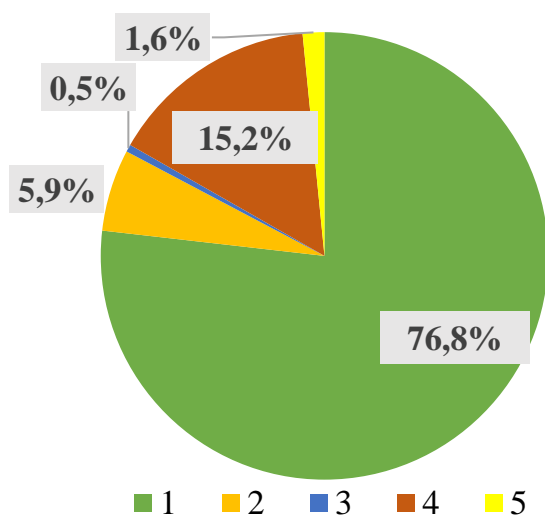
2.1.3. Земельний фонд

Загальна площа земельних ресурсів громади складає 93 541,3 га. Їхній склад за площею поданий нижче:

Таблиця 2

Структура за категоріями земель Бородінської селищної територіальної громади

№ з/п	Категорія земель	Площа, га
1	Землі сільськогосподарського призначення	71 845,31
2	Ліси та площі вкриті лісом	5 539,47
3	Під водою	493,7
4	Забудована територія	14 198,43
5	Землі іншого призначення	1 464,39

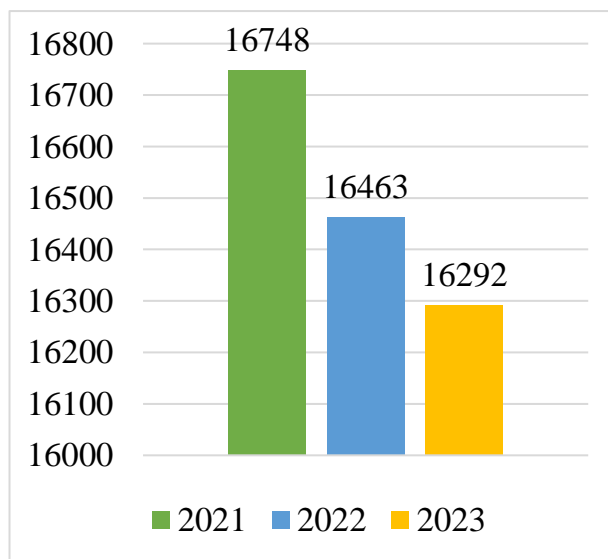
Мал. 4. Діаграма таблиці 2, га

Основна частина земель сільськогосподарського призначення сільськогосподарські угіддя складають 70 417,89 га, землі під господарськими будівлями та дворами – 678,41 га, землі під господарськими шляхами та прогонами – 749,01 га. А з земель, що належать лісам та площі вкритої лісом, землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення складають 5 474 га.

Окрема частина цих земель буде належати Національному природному парку «Буджацькі степи» з метою збереження природно-заповідного фонду в регіоні.

2.1.4. Населення та зайнятість населення

Демографічні процеси за останні 80 років можемо розділити на 2 етапи. На першому етапі, який завершився в 1994 році, спостерігалось збільшення чисельності населення, а на другому – постійне зменшення людності. Слід визначити, що депопуляція населення в Дунай-Дністровському межиріччі почалося на 3 роки пізніше, ніж в середньому по області. В Громаді, так, як і в області та Україні в цілому встановилась і продовжується тенденція спрямована на скорочення загальної кількості населення. Враховуючи тенденції щодо скорочення населення Громади, відповідно, і зменшується кількість осіб працездатного віку.

Мал. 5. Кількість населення, особи

Кількість населення за 2021 рік становило 16748 осіб, за 2022 рік - 16463 особи, за 2023 рік – 16292 особи.

Скорочення кількості населення громади обумовлене рядом чинників: механічним відтоком. Відсутність робочих місць, достойної оплати праці, спортивної інфраструктури, доріг, тощо змушує людей, особливо молодь, виїздити до великих міст, за кордон.

Упродовж років до початку повномасштабного вторгнення, ситуація на ринку праці була стабільною. Суб'єктами підприємницької діяльності створювались нові робочі місця, відкривались нові виробництва, жителі громади займались підприємницькою діяльністю, в тому числі особистими підсобними господарствами.

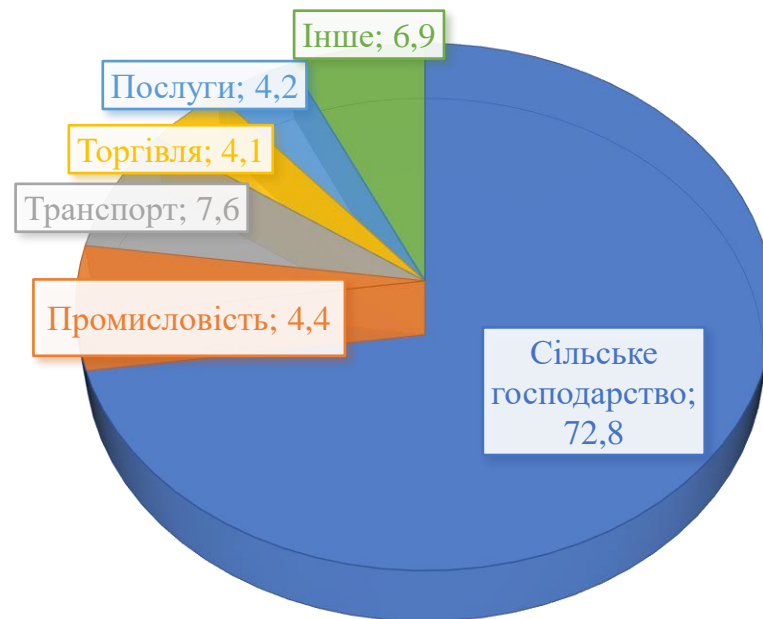
Далі ситуація стала в міру хиткою. При цьому в громаді присутній потенціал відкриття індустріальних виробництв і розвитку місцевості, наприклад, у галузі туризму та рекреації, є потенціал для розвитку галузі тваринництва а також переробних підприємств продукції тваринництва та рослинництва.

2.1.5. Оцінка економічного потенціалу

У Громаді склалась стабільна ситуація щодо підприємницького середовища. Якщо відбуваються коливання в ту чи іншу сторону, то вони є

незначними і здебільшого спричинені об'єктивними факторами, які є характерними для держави, регіону, району.

Економіка Громади представлена різними галузями, в цілому її структура має такий вигляд:

Мал. 6. Галузева структура економіки громади, %

Пріоритетними галузями економіки Громади є сільське господарство. На території ведуть свою діяльність 14 великих сільськогосподарських підприємств: ТОВ "Іскра ТМ", ВАТ ім. Калініна, ТОВ "Тарутинська зернова компанія", ДПДГ «Комунар», ТОВ "Зоря-1", ПАТ "Зоря", ТОВ «Прогрес», ТДВ «Правда», ТОВ "Делени", ТОВ "Сонячне-Агро", ПАТ "Сонячне", ПрАТ "Перемога", ТОВ "Лоза ВА", ПрАТ "Дружба" та 16 фермерських господарств та приватних підприємств.

В Громаді створюються сприятливі умови для залучення інвесторів, а саме: підготовлені земельні ділянки для організації виробництва з переробки продукції рослинництва, тваринництва, для розширення швейного виробництва, для створення технопарку, який буде складатися з виробничих та обслуговуючих підприємств, а також для розміщення свиноферми та молочно-товарної ферми, закладки виноградників. Інвестори принесуть з собою не лише нові інвестиції, будівництво проєктів, нові робочі місця і сплату податків у бюджет громади. Вони також інвестуватимуть у покращення умов життя населення громади, з якими працюють.

З метою залучення інвестиційних коштів у розвиток економіки, створення нових робочих місць, стимулювання економічного розвитку та зростання конкурентоспроможності економіки Бородінської селищної територіальної громади, сесією селищної ради прийняте рішення №545-VIII

від 10.03.2023 року «Про пільги для інвесторів». Цим рішенням інвестори із значними інвестиціями звільняються в повному обсязі (100%) від сплати земельного податку та орендної плати за користування земельними ділянками на період реконструкції або будівництва об'єктів: зеленої енергетики (сонячні та вітрові електростанції), переробки сільськогосподарської продукції, тваринницьких комплексів, туризму, виготовлення іншої продукції.

В громаді в селі Надрічне на початку 2024 року розпочав свою діяльність швацький цех, створивши 12 нових робочих місць. Цю галузь планується розширювати шляхом відкриття нових цехів ще у двох населених пунктах громади та відкриттям магазину готових товарів.

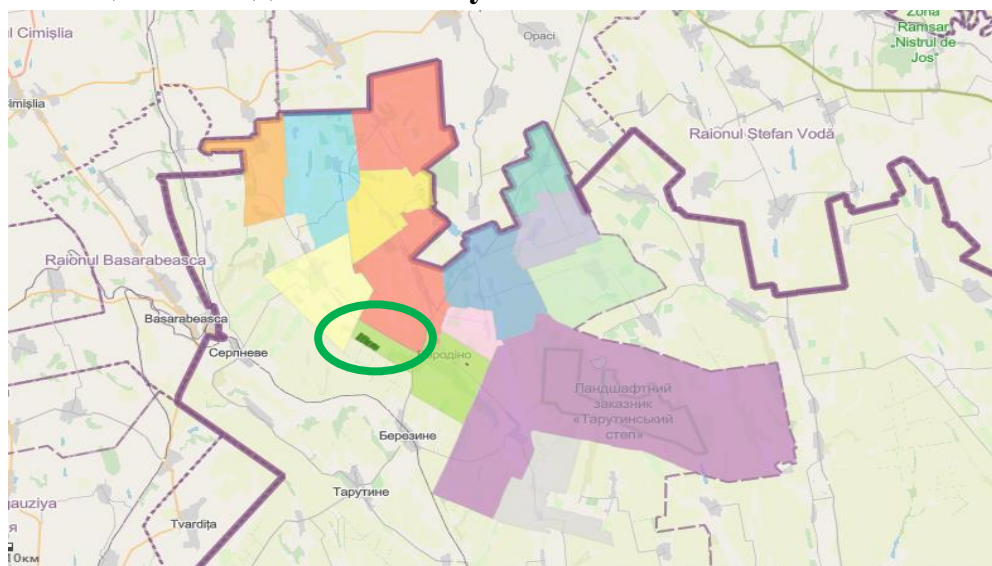
Головний фактор розвитку території – це людський потенціал – наявність кваліфікованих спеціалістів, професійна компетентність та досвід працівників. Не менш важливими факторами є: земельний, екологічний та розмір території громади, її прикордонне географічне положення.

Бородінська селищна територіальна громада, це:

- вигідне географічне розташування регіону;
- високий потенціал у сільському господарстві;
- перспективний туристичний комплекс;
- можливість використання земельних ділянок для розміщення виробничих, товаропереробних підприємств та закладку виноградників;
- наявність земельних ділянок для розміщення установок альтернативної енергетики.

Планується залучення до громади інвесторів в галузі зеленої енергетики. Підготовлено п'ять земельних ділянок, які можуть бути використані для додаткового отримання енергії з сонця.

Інвестиційні майданчики типу Greenfield.

Мал. 7. Розташування майданчиків для сонячних електростанцій

Ділянки *Greenfield* ("грінфілд") – земельні ділянки, які вільні від будь-яких забудов; інколи такі ділянки використовувалися для сільськогосподарських потреб.

З них два майданчики по 45 га, два – по 25 га, один – по 1 га.

Земельні ділянки селища Бородіно, Болградського району Одеської області, розташовані за межами населеного пункту.

Таблиця 3

Зведена анкета інвестиційних майданчиків типу GREENFIELD

Орієнтовна вартість продажу/оренди (грн./м. кв.)	6 відсотків від нормативно-грошової оцінки земельної ділянки
Форма передачі ділянки інвестору	оренда
• Форма власності	комунальна
• Пропозиція щодо можливого використання земельних ділянок	виробництво електроенергії з енергії сонця
Інформація про підведення електричної мережі до ділянки	
• Відстань до діючої лінії електропередач (ЛЕП) (км)	Поруч лінія електромереж 110 кВт, 2 км до лінії електромереж – 35 кВт
• Напруга лінії електропередач (кВ)	110 кВт, 35 кВт
Як можна забезпечити водопостачання на ділянці (вказати можливі варіанти)	Буріння свердловини, будівництво водопроводу
Додаткова інформація	На період будівництва та здачу в експлуатацію орендар звільняється від сплати орендної плати

(додаткова інформація наведена в Інвестиційному паспорті громади)

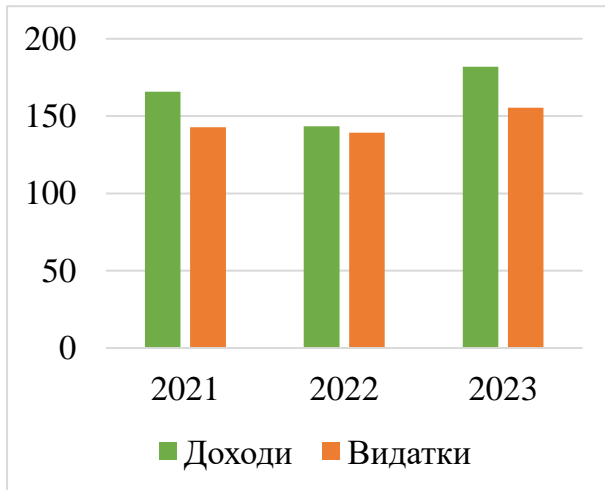
2.1.6. Бюджет громади

Загальна сума доходів бюджету за 2021 рік становить 169,8 млн. грн, за 2022 – 145,1 млн. грн, за 2023 185,1 млн. грн. Склад бюджету наведений далі:

Таблиця 4

Структура бюджету Бородінської територіальної громади в млн. грн. у період 2021-2023 роки

	Доходи		Видатки	
	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд
2021	165,8	4,0	142,8	23,4
2022	143,5	1,6	139,2	8,9
2023	181,9	3,2	155,5	35,2

Мал. 8. Загальний фонд структури бюджету, млн грн

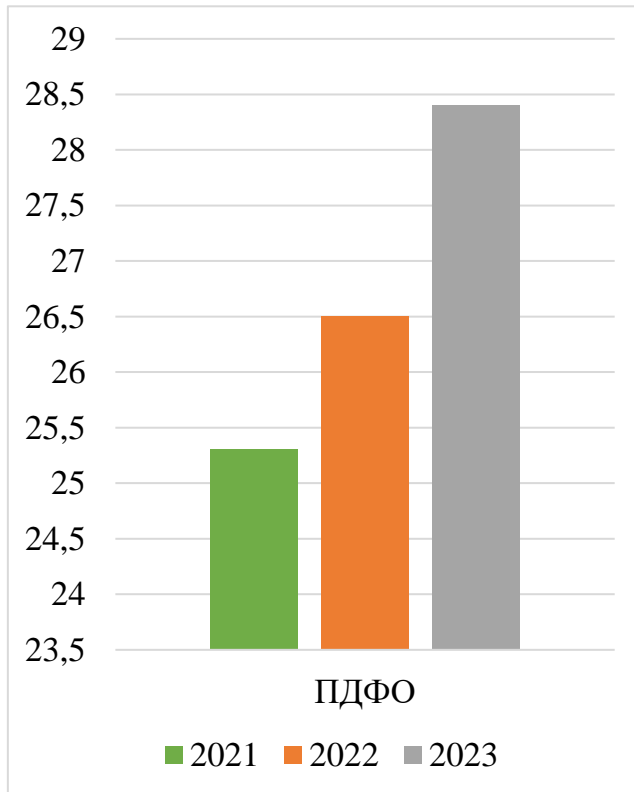
Мал. 9. Спеціальний фонд структури бюджету, млн грн

Податкові надходження, що формують бюджет за 2021 рік всього складають 25,4 млн. грн, за 2022 рік – 26,6 млн. грн, а за 2023 рік – 28,6 млн грн. У розподілі на ПДФО та акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів видно з таблиці:

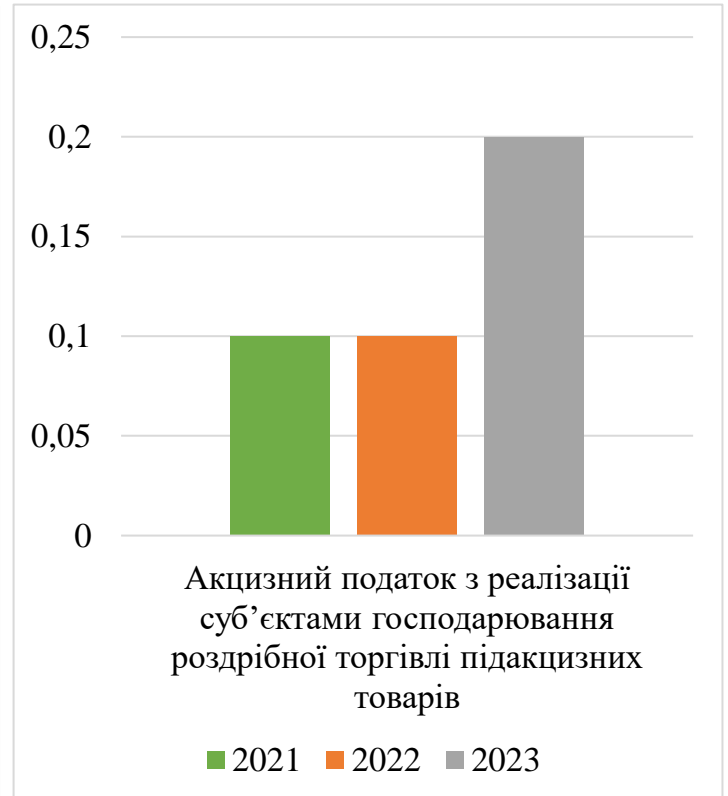
Таблиця 5

Податкові надходження (ПН), млн грн

Назва	2021	2022	2023
ПДФО	25,3	26,5	28,4
Акцизний податок з підакцизних товарів	0,1	0,1	0,2
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	0,4	0,3	0,4
Земельний податок	8,4	6,7	8,2
Орендна плата	13,9	11,8	14,0
Єдиний податок	16,9	14,8	33,5

Мал. 10. ПДФО, млн грн

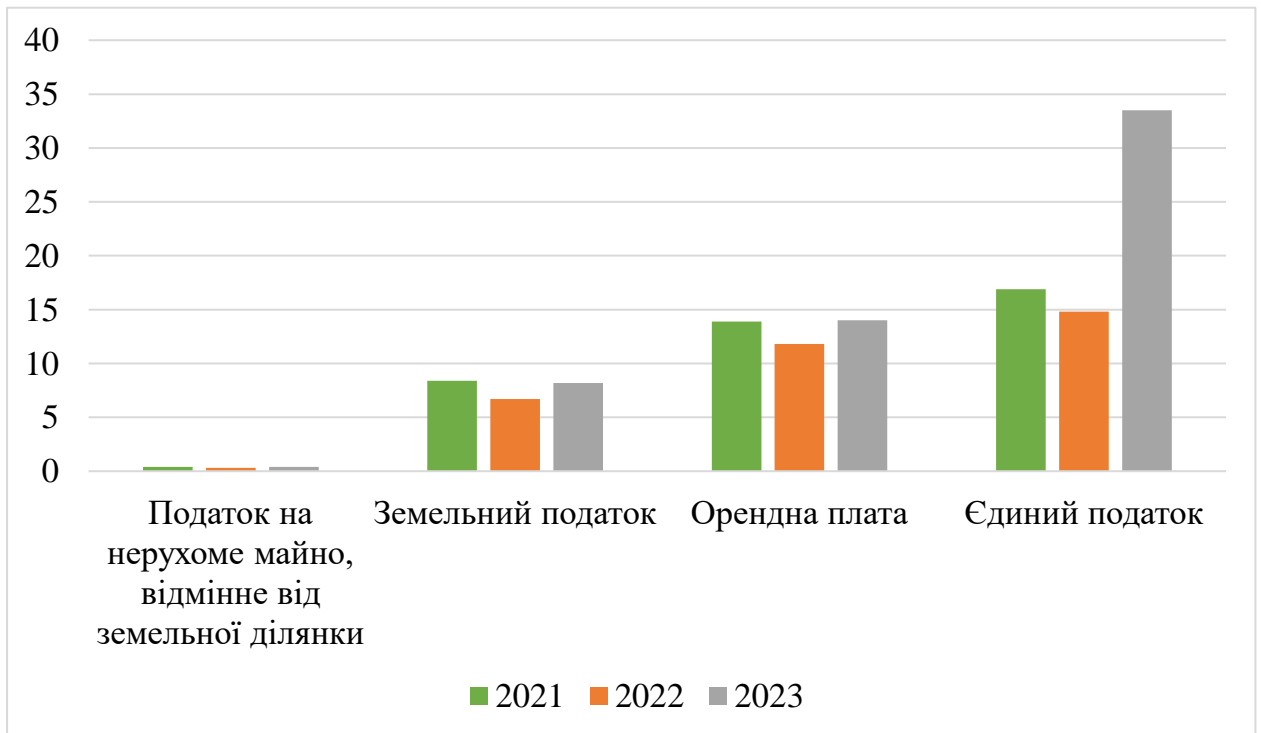
Мал. 11. Акцизний податок, млн грн

Всього бюджетоутворюючі рентні платежі Бородінської громади за 2021 рік сягають суми 39,6 млн. грн, за 2022 рік – 33,6 млн. грн, а за 2023 рік – 56,1 млн. грн. Рентні платежі у розподілі за категоріями представлені в далі:

Таблиця 6

Рентні платежі Бородінської громади, млн грн

Назва	2021	2022	2023
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	0,4	0,3	0,4
Земельний податок	8,4	6,7	8,2
Орендна плата	13,9	11,8	14,0
Єдиний податок	16,9	14,8	33,5

Мал. 12. Решта податків з податкових надходжень, млн грн

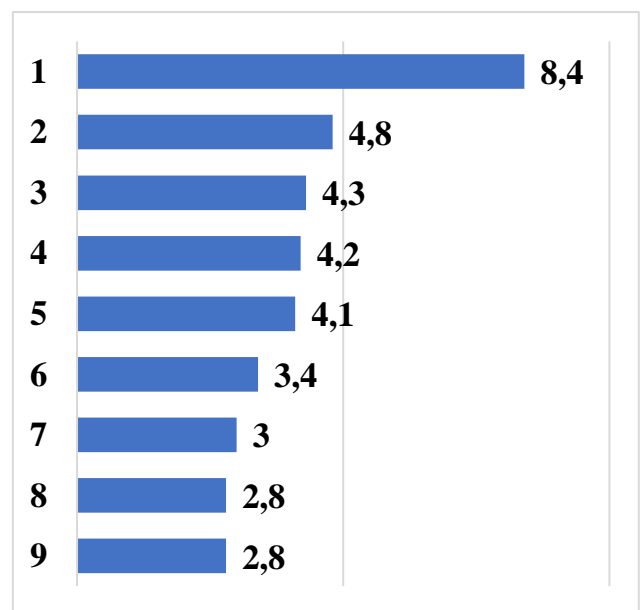
Лідером платників податків за 2023 рік є ТОВ «Сонячне-Агро» з сумою у розмірі 8,4 млн. грн. Також значна частина податків до бюджету надходить від ПрАТ «Дружба», ТОВ «Гарутинська зернова компанія», ТОВ «Прогрес», ТОВ «Зоря 1», ТДВ «Правда», ТОВ «Іскра ТМ», ТОВ «Делени», ПрАТ «Перемога».

Графічний вигляд інформації наведено далі в таблиці та діаграмі:

Таблиця 7
Найбільші платники податків у 2023 році

№ з/п	Назва	Сума, млн.грн
1	ТОВ «Сонячне-Агро»	8,4
2	ПрАТ «Дружба»	4,8
3	ТОВ «Гарутинська зернова компанія»	4,3
4	ТОВ «Прогрес»	4,2
5	ТОВ «Зоря 1»	4,1
6	ТДВ «Правда»	3,4
7	ТОВ «Іскра ТМ»	3,0
8	ТОВ «Делени»	2,8
9	ПрАТ «Перемога»	2,8

Мал. 13. Діаграма найбільших платників податків у 2023 році

2.2. ЕНЕРГЕТИЧНИЙ СТАН МУНІЦИПАЛЬНИХ ТА КОМУНАЛЬНИХ УСТАНОВ

2.2.1. Перехід на альтернативні та вуглецево-нейтральні види енергії

Для синхронної взаємодії з Євросоюзом, на основі його планів та цілей, основним завданням є встановлення сонячних панелей на дахах та прилеглих ділянках комунальних та муніципальних будівель з метою підвищення енергонезалежності в регіоні.

Одним із основних елементів має стати забезпечення енергетичної безпеки при виході з ладу централізованої системи електропостачання. Чудовим рішенням є прийняття за основу гібридної системи енергопостачання, що включає централізовані, децентралізовані та альтернативні джерела електричної енергії. Енергопостачання муніципальних та комунальних будівель також має здійснюватися від поновлюваних джерел, резервні та пікові джерела енергії можуть використовуватися в обмежених обсягах обмежений час.

Окремо варто звернути увагу на побудову **сонячної електростанції** на території громади. Проєкт сонячної електростанції з акумуляторами, що дає змогу забезпечити артезіанські свердловини надійним, автономним та економічно ефективним джерелом енергії.

Використання сонячних електростанцій з можливістю живлення артезіанських свердловин забезпечує стійкість та енергонезалежність від зовнішнього енергопостачальника та непередбачених змін тарифів на електроенергію. Це особливо актуально зараз через ризики відключення живлення внаслідок ворожих обстрілів.

Сонце ніколи не виставляє рахунків, тому можна отримати доступ до безкоштовної електроенергії наступні 25 років, заощаджуючи кошти громади на рахунках за електроенергію й заробляти, бо заощаджене те саме, що зароблене.

Два варіанти СЕС з урахуванням зовнішнього енергопостачальника і без нього, що має великий досвід і необхідне обладнання, щоб індивідуально вирішити питання громади, розв'язує завдання встановлення та функціонування сонячних електростанцій, що є альтернативним рішенням для сталості постачання електроенергії в громаду та ключовим елементом зеленого відновлення.

Основним елементом має стати поступова ліквідація енергетичної бідності населення. Перехід на відновлювані джерела у цей період дозволить

знизити навантаження на міський бюджет та бюджети населення, а після повернення інвестицій назавжди зупинити зростання тарифів.

Людство з кожним роком потребує усе більше енергії. Наразі Україна більшою мірою використовує невідновлювані джерела, проте, за різними оцінками, органічного палива вистачить на 30-50 років. Якщо враховувати екологічні наслідки (забруднення повітря, вод річок, ймовірність вибуху, як наприклад Чорнобильська АЕС), то переходити на альтернативні джерела енергії варто вже зараз. Розглянемо один із видів таких джерел – **біомаси**.

Біомаса є одним з найгнучкіших альтернативних видів сировини для виробництва енергії. Це поновлюване джерело енергії, яке вважається екологічним та вуглецево нейтральним. Для виробництва енергії досить просто спалювати біомасу в спеціальних печах. Найпопулярнішою біомасою на сьогодні є деревна продукція. З неї в першу чергу варто використовувати деревину після санітарної рубки зелених насаджень та повалені дерева після несприятливих погодних явищ. Також можна використовувати олійні, цукровмісні, крохмалевмісні та зернові культури. У загальному світовому обсязі палива біомаса складає сьому частину, а за кількістю отриманої енергії посідає, поряд із природним газом, третє місце.

Також біомаси можуть використовуватись у сільському господарстві. Тваринні або рослинні відходи можна перетворити на біогаз. Для цього маса повинна пройти етап бродіння в спеціальних реакторах, після чого відбувається максимальне виділення метану. Такий вид переробки відходів є вкрай вигідним для власників ферм, де витрачається велика кількість енергії та коштів на постійну утилізацію побутових та сільськогосподарських відходів. Перероблюючи їх на енергію, власники господарств можуть забезпечити утримання ферми чи житла.

2.2.2. Заклади освіти

Для економного використання електроенергії у закладах освіти необхідно провести наступні заходи:

Таблиця 8

План дій з енергоефективності та енергозбереження відділу освіти та у справах дітей Бородінської селищної ради

№ з/п	Назва заходів	Термін виконання	Місце впровадж.	Вартість розробки, тис. грн	Джерела фінансув.	Очікуваний результат
1	Провести ретельний аналіз використання електроенергії за попередні роки в закладах освіти.	щосезону	заклади загальної середньої освіти та дошкільної освіти			визначення джерел економії електроенергії
2	Впроваджувати інформаційні заходи про необхідність раціонального використання електроенергії	постійно	заклади загальної середньої освіти та дошкільної освіти			ощадливе відношення щодо енерговитрат вчителів, техперсоналу, учнів
3	Закупівля портативних лічильників електроенергії, для виміру споживання енергії електричними пристроями	2024-2030	заклади загальної середньої освіти та дошкільної освіти	200	Селищний бюджет, обласний бюджет, інші джерела фінансування	зменшення рівня втрат енергетичних ресурсів
4	Модернізація системи освітлення – заміна старих люмінесцентних ламп типу Т-12 та Т-8 наТ-5.	2024-2027	заклади загальної середньої освіти та дошкільної освіти	150	Селищний бюджет обласний бюджет, інші джерела фінансування	зменшення рівня втрат енергетичних ресурсів
3	Заміна віконних блоків на металопластикові	2025-2027	заклади загальної середньої освіти та дошкільної освіти	150	Селищний бюджет, обласний бюджет, інші джерела фінансування	зменшення рівня втрат енергетичних ресурсів

4	Заміна чавунних радіаторів на нові металеві	2025-2028	заклади загальної середньої освіти та дошкільної освіти	200	Селищний бюджет, обласний бюджет, інші джерела фінансування	зменшення рівня втрат енергетичних ресурсів
5	Встановлення сонячних панелей на дахах опорних шкіл	2024-2025	ОЗ Бородінський ліцей	600	Селищний бюджет, обласний бюджет, інші джерела фінансування	зменшення рівня втрат енергетичних ресурсів
			ОЗ Миколаївський ліцей	1200		
			Новотарутинська гімназія	1200		
			Височанський ліцей	1200		
			Лісненський ліцей	1200		
			Веселодолинський ліцей	1200		
			ОЗ Петрівський Другий ліцей	1000		
			ОЗ Надрічненський ліцей	1200		
			2026	Євгенівський ліцей		
		2026	Перемогівська гімназія	600		

2.2.3. Заклади охорони здоров'я

З метою забезпечення ефективного використання енергії в закладах охорони здоров'я Бородінської селищної ради, що дозволить зменшити енергоспоживання та вплив на навколишнє середовище, зберегти ресурси та знизити витрати на енергію, нижче наведено План сталого енергетичного розвитку закладів охорони здоров'я, який включає такі кроки:

1. Аналіз енергоспоживання:

В Бородінській територіальній громаді функціонує:

- КНП «Бородінська селищна лікарня»
- КП «Бородінський ЦПМСД»
- 3 амбулаторії ЗПСМ
- 18 фельдшерсько-акушерських пункти

Зкладами охорони здоров'я за рік споживається:

- електричної енергії – 53000 Квт/год
- вугілля – 50 т.
- дрова – 94 м3

З огляду на кількість спожитої енергії постає питання в необхідності модернізації будівель та приміщень згідно сучасних технологічних тенденцій в галузі енергозбереження.

2. Енергоефективність: Впровадження заходів з підвищення енергоефективності, таких як ізоляція будівель, встановлення енергозберігаючого освітлення, впровадження енергозберігаючих технологій у системах опалення та кондиціонування повітря.

- Переведення на опалення природним газом амбулаторії с. Надрічне (2027 рік) – 70 тис.грн., ФАП с. Весела Долина(2029 рік) – 50 тис.грн.

- Заміна вікон в закладах на енергозберігаючі (2025-2027 роки) – 50 тис.грн.

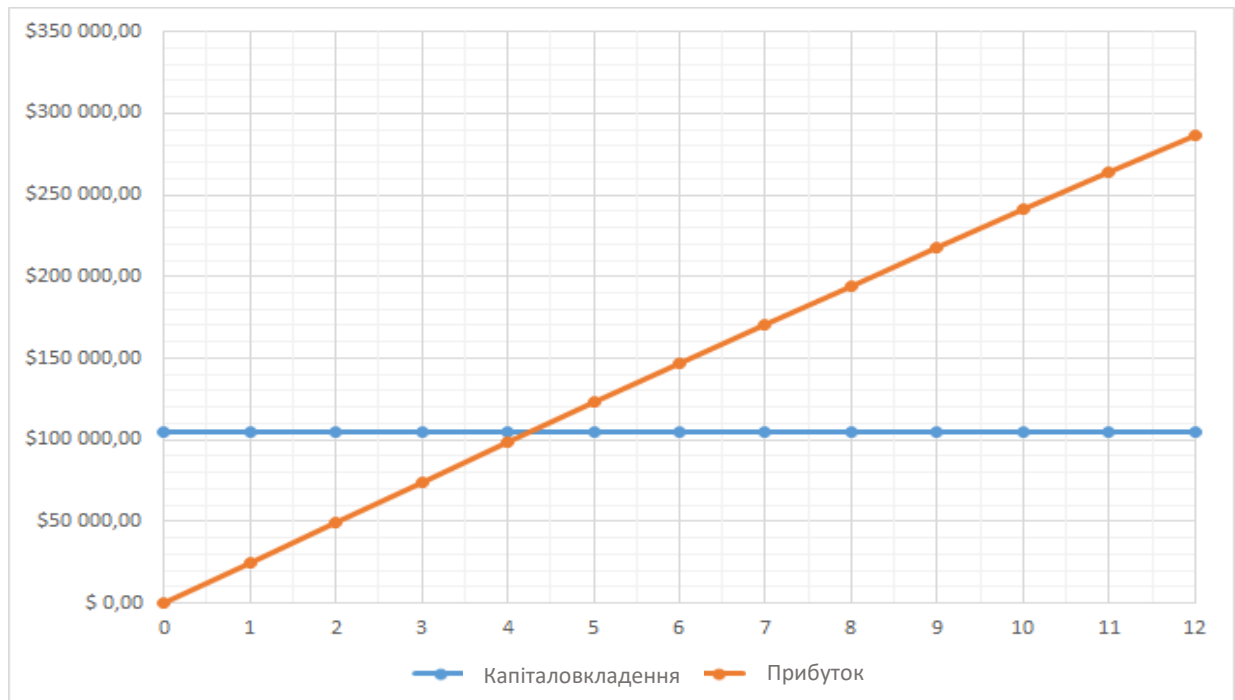
- Капітальний ремонт будівель закладів охорони здоров'я із застосуванням енергозберігаючих матеріалів (утеплення стін, стель, заміна дахів) (2025-2030 роки) – 100 тис. грн.

- Встановлення енергоефективних систем вентиляції та кондиціонування в закладах охорони здоров'я, що є важливим заходом економії тепла в умовах необхідної постійної циркуляції свіжого повітря в приміщеннях, який запобігає розповсюдженню інфекційних захворювань: КНП «Бородінська селищна лікарня» - 2025 рік (250 тис. грн.), амбулаторії с. Надрічне - 2027 рік (60 тис.грн).

3. Використання альтернативних джерел енергії: Основним заходом планується встановлення сонячних панелей на даху будівлі КНП «Бородінська селищна лікарня» Бородінської селищної ради з метою енергоефективності та енергозбереження. Період виконання робіт 2024-2025 роки. Місце впровадження установки смт Бородіно, вул. Паркова, буд. 51 (будівля лікарні), вартість розробки 1800 тис. грн. Джерелом фінансування є

селищний, обласний бюджет та інші джерела фінансування. Очікується як результат забезпечення лікарні автономною електроенергією.

Як бачимо з графіку, економічний ефект в середньому за рік роботи мережевої станції потужністю 100 кВт принесе прибуток в розмірі 23-24 тисяч доларів США. При діючій ставці зеленого тарифу 0,16 € за 1 кВт·г для дахової установки фотомодулів станція окупиться менш ніж за 4,5 роки експлуатації.

Мал. 14. Економічний ефект роботи мережевої станції, долари США

4. Моніторинг та контроль: Встановлення системи моніторингу та контролю за споживанням енергії для постійного відстеження результатів і вчасного виявлення проблемних ситуацій.

5. Освіта та навчання: Проведення навчання та інформування персоналу закладів охорони здоров'я про енергоефективні практики та важливість раціонального використання енергії.

6. Партнерство. Співпраця з екологічними організаціями та іншими зацікавленими сторонами для реалізації спільних програм з енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії.

7. Оцінка ефективності. Регулярна оцінка ефективності впроваджених заходів та коригування стратегій у відповідності з отриманими результатами.

2.2.4. Заклади культури, туризму, молоді та спорту

Робота відділу культури, туризму, молоді та спорту Бородінської селищної ради, зокрема закладів культури, спрямована на задоволення потреб людини у розвитку своєї особистості, творчого потенціалу, збереження і примноження національного скарбу-фольклору, збереження історико-культурної спадщини, народних традицій та обрядів, естетичного виховання і навчання дітей, потреб у спілкуванні. Доступність культурних надбань і культурних ресурсів є важливою передумовою соціального та духовного розвитку, творчої реалізації особистості, розвитку творчого потенціалу різних верств населення, забезпечення культурно-дозвіллевих потреб населення, відродження, збереження і розвиток історико-культурної спадщини, національних традицій, розвиток усіх видів та жанрів аматорського народного мистецтва, забезпечення доступу населення до культурних надбань тощо. Зокрема, йдеться про доступність нових технологій та сучасних форм культурного самовираження незалежно від місця проживання, статусу, приналежності до певної соціальної чи етнічної групи, майнового статусу, походження, статі.

Культурне обслуговування населення Бородінської територіальної громади протягом 2021-2023 років здійснювали 35 закладів культури: 19 клубних установ (1 – Бородінський селищний будинок культури, 10 – сільських будинків культури, 8 - сільських клубів), 16 бібліотек. Також підпорядкуванні відділу культури є два заклади позашкільної освіти - дитяча музична школа (2 філії) та дитячо-юнацька спортивна школа (6 філій). З 2024 року ДЮСШ перейшла до відділу освіти та у справах дітей.

Не всі заклади культури опалюються, їх матеріальна база доволі слабка та морально застаріла, більшість з них потребують поточного та капітального ремонту, заміну вікон та дверей на металопластикові, перекриття покрівлі тощо.

Бібліотеками громади обслуговується понад 10 тис. користувачів, бібліотечним обслуговуванням охоплено 63 % населення. Клубними закладами протягом року проводяться усі заплановані заходи. За 2023 рік проведено 603 заходів, незважаючи на те, що в країні воєнний стан, які відвідали 70 024 глядачів. Масштабні заходи в 2023 році на території Бородінської громади були спрямовані на благодійність та допомогу ЗСУ, а саме: благодійні ярмарки, збирання коштів, випікання хлібобулочних виробів, плетіння шкарпеток тощо.

Таблиця 9

**План дій з енергоефективності та енергозбереження відділу
культури, туризму, молоді та спорту Бородінської селищної ради**

№ з/п	Назва заходів	Термін виконання	Місце впровадж.	Вартість розробки, тис. грн	Джерела фінансув.	Очікуваний результат
1	Модернізація систем освітлення приміщень	2024-2030	Усі заклади культури	100	Селищний бюджет, обласний бюджет, інші джерела фінансування	зменшення рівня втрат енергетичних ресурсів;
2	Заміна віконних блоків на металопластикові	2025-2026	Єлизаветівський с\к (Богданівський с\о)	50	Селищний бюджет, обласний бюджет, інші джерела фінансування	зменшення рівня втрат енергетичних ресурсів;
		2026-2027	Іванчанський с\к	50		
		2026	Бородінський БК (другий поверх)	50		
3	Заміна дверних блоків на металопластикові	2024-2026	Єлизаветівський с\к (Богданівський с\о)	22	Селищний бюджет, обласний бюджет, інші джерела фінансування	зменшення рівня втрат енергетичних ресурсів;
		2027	Іванчанський с\к	22		
		2027	Миколаївський БК	22		
		2024	Бородинський БК	22		
		2024	Височанська бібліотека	22		
		2028	Ламбрівський с\к	22		
4	Заміна ламп розжарювання на енергозберігаючі	До 2030	Усі заклади культури	50	Селищний бюджет, обласний бюджет, інші	зменшення рівня втрат енергетичних ресурсів;

					джерела фінансування	
5	Встановлення твердопаливних котлів для приміщень	2025	Бородинський БК	180	Селищний бюджет обласний бюджет, інші джерела фінансування	зменшення рівня втрат паливно-енергетичних ресурсів;
		2025	Бородінська бібліотека	180		
		2025	Петрівський БК	180		
		2025-2028	Євгенівський БК	180		
		2025-2028	Веселодолинська бібліотека	180		
		2026	Лісенський БК	180		
6	Утеплення стін	до 2030	Бородинський БК	180	обласний бюджет, інші джерела фінансування	зменшення рівня втрат паливно-енергетичних ресурсів;
		2030	Бородінська бібліотека	130		
		2030	Євгенівський БК	200		
		2026	Лісенський БК	150		
7	Капітальний ремонт покрівлі	2024 - 2030	Іванчанський с\к	1000	Селищний бюджет обласний бюджет, інші джерела фінансування	
			Рівненський с\к	1000		
			Богданівки БК	1000		
			Веселодолинська бібліотека	1000		
8	Встановлення булер'яну	2030	Єлизаветівський с\к (Богданівський с\о)	50	Селищний бюджет обласний бюджет, інші джерела фінансування	зменшення рівня втрат паливно-енергетичних ресурсів;
		2030	Рівненський с\к	50		
		2029	Перемогівський с\к	50		

	2030	Єлизаветівський с\к (Перемогівський с\о)	50		
	2028	Височанський БК	50		

2.2.5. Комунальні підприємства

Мета плану дій – створення умов для досягнення сталого енергетичного розвитку та ефективне використання енергії комунальними підприємствами, при мінімальному негативному впливі на навколишнє природне середовище та знизити витрати на використання електроенергії на підприємствах.

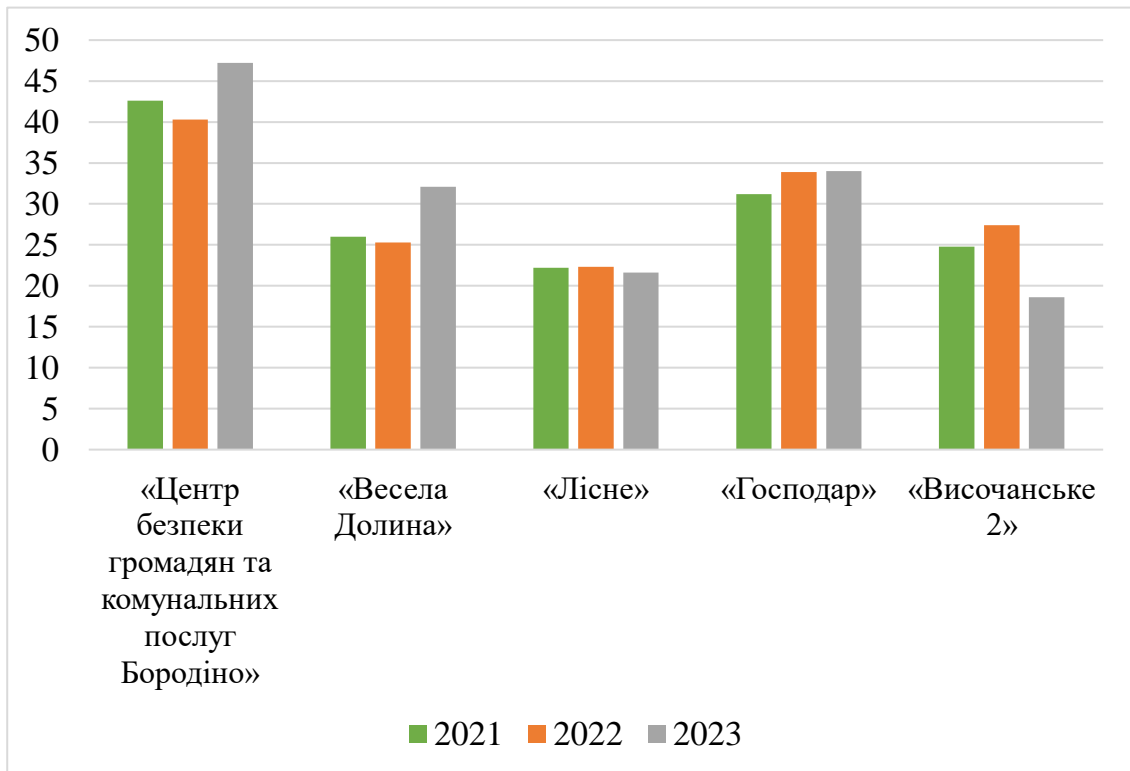
Питання раціонального та ефективного використання енергії та впровадження енергозберігаючих заходів стає актуальним для всіх споживачів.

На території громади ведуть свою діяльність п'ять комунальних підприємств, а саме: «Центр безпеки громадян та комунальних послуг Бородіно», «Весела Долина», «Лісне», «Господар», «Височанське 2» діяльність яких спрямована на надання питної води належної якості, розчистку природних джерел, озер, облаштування місць відпочинку в лісах та біля водоймищ, відновлення лісозахисних смуг, збирання твердих побутових відходів, утримання вуличного освітлення.

Таблиця 10

Загальні обсяги водоспоживання населення по комунальним підприємствам громади за 2021-2023 рр., тис. м³

№ з/п	Загальна кількість води, що продається населенню	2021	2022	2023
1	«Центр безпеки громадян та комунальних послуг Бородіно»	42,6	40,3	47,2
2	«Весела Долина»	26,0	25,3	32,1
3	«Лісне»	22,2	22,3	21,6
4	«Господар»	31,2	33,9	34,0
5	«Височанське 2»	24,8	27,4	18,6

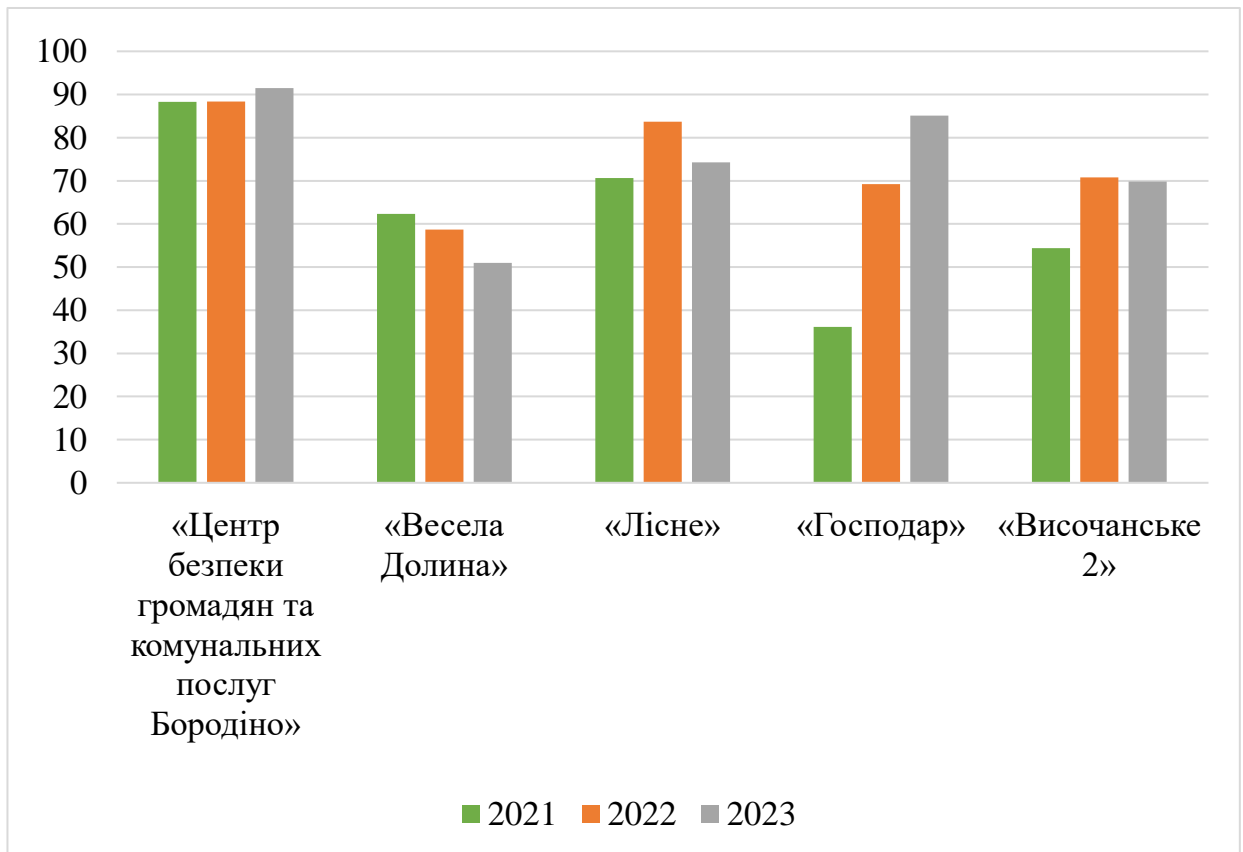

Мал. 15. Загальні обсяги водоспоживання населення по комунальним підприємствам громади за 2021-2023 рр., тис. м³

Таблиця 11

Довідка про загальні обсяги споживання електроенергії на водопостачання, тис. кВт · год

№ з/п	Споживання електроенергії на водопостачання	2021	2022	2023
1	«Центр безпеки громадян та комунальних послуг Бородіно»	88,3	88,4	91,5
2	«Весела Долина»	62,3	58,7	51,0
3	«Лісне»	70,6	83,7	74,3
4	«Господар»	36,1	69,2	85,1
5	«Височанське 2»	54,4	70,8	69,8

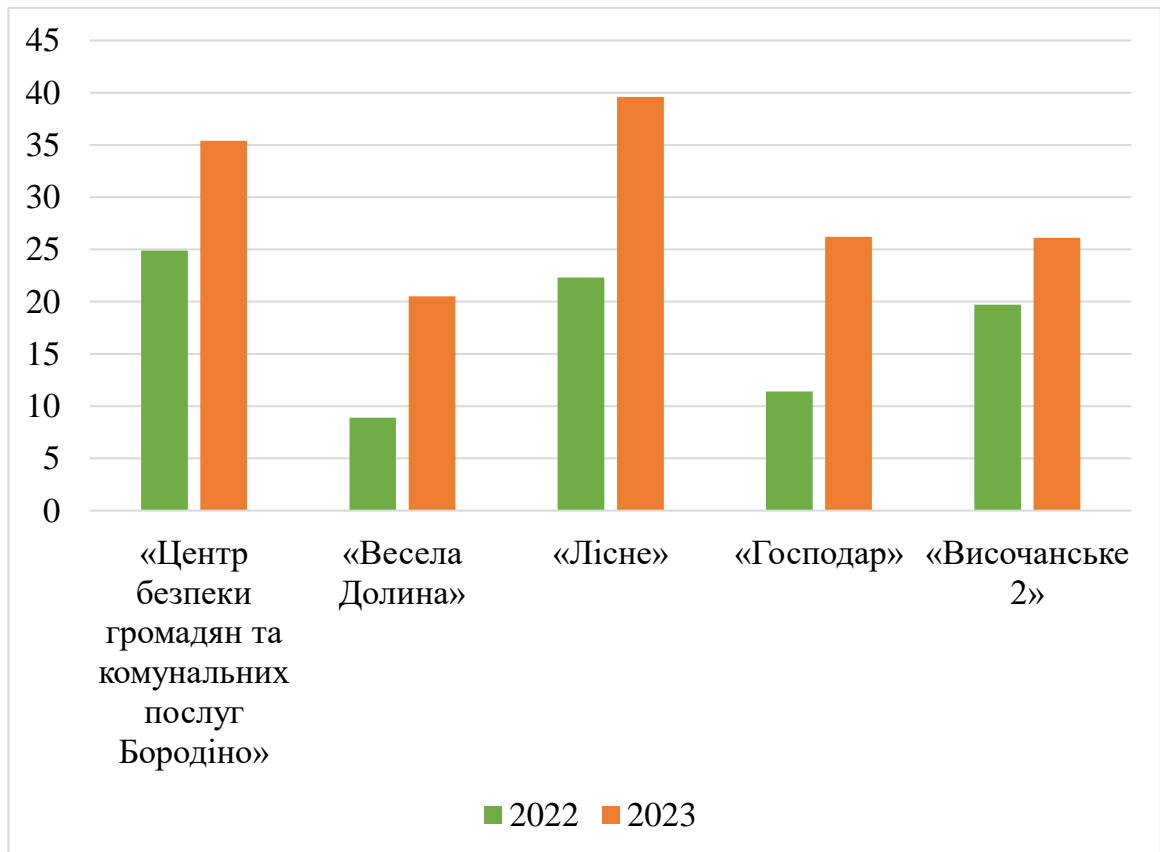
Мал. 16. Довідка про загальні обсяги споживання електроенергії на водопостачання, тис. кВт · год

З огляду на кількість спожитої енергії постає питання в необхідності модернізації та покращення системи водопостачання та впровадження згідно сучасних технологічних тенденцій в галузі енергозбереження.

Таблиця 12

Довідка про загальні обсяги споживання електроенергії на вуличного освітлення, тис. кВт · год

№ з/п	Споживання електроенергії	2022	2023
1	«Центр безпеки громадян та комунальних послуг Бородіно»	24,9	35,4
2	«Весела Долина»	8,9	20,5
3	«Лісне»	22,3	39,6
4	«Господар»	11,4	26,2
5	«Височанське 2»	19,7	26,1

Мал. 17. Довідка про загальні обсяги споживання електроенергії на вуличного освітлення, тис. кВт· год

Основні проблеми надання послуг та можливі шляхи їх вирішення

Основними проблемами надання послуг є недостатність коштів. На якість надання послуг з водопостачання впливає зношеність насосного обладнання та мережі. При достатньому фінансуванні значно покращиться кількісні та якісні показники надання послуг.

Капітальний ремонт мережі зовнішнього освітлення з використанням сучасних енергозберігаючих технологій, що дозволить забезпечити освітлення вулиць у вечірній та нічний час доби, з можливістю ощадного використання фінансових та енергетичних ресурсів в найближчій перспективі.

Можливі шляхи вирішення проблем є наступними:

1. Енергоефективність: Впровадження заходів з підвищення енергоефективності, таких як встановлення енергозберігаючого освітлення, впровадження енергозберігаючих технологій у системах водопостачання.

2. Використання альтернативних джерел енергії: Розгляд можливості встановлення відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні панелі або вітряні турбіни, для забезпечення електроенергією.

- Встановлення сонячних станцій та/або вітряних турбін на свердловинах, що забезпечить економію та безперебійність електропостачання.
 - Встановлення вуличних світильників на сонячних панелях, що використовують альтернативне, відновлювальне джерело енергії.
 - Встановлення резервних джерел живлення.
 - Встановлення датчиків руху для автоматизованого управління зовнішнім освітленням у місцях незначного руху населення.
 - Заміна аварійних ділянок водопровідних мереж.

3. Моніторинг та контроль: Встановлення системи моніторингу та контролю за споживанням енергії для постійного відстеження результатів і вчасного виявлення проблемних ситуацій.

4. Освіта та навчання: Проведення навчання та інформування працівників комунальних підприємств про енергоефективні практики та важливість раціонального використання енергії.

Таблиця 13

План дій з енергоефективності та енергозбереження комунальних підприємств Бородінської селищної ради

№ з/п	Назва заходів	Термін виконання, рік	Місце впровадж.	Вартість розробки впровадж., тис. грн	Джерела фінансув.	Очікуваний результат
1	Технічне переоснащення світильників на основі LED технологій	до 2027	Вуличне освітлення усіх населених пунктів	1300,00		
2	Заміна насосів на артезіанських свердловинах на більш енергоефективні	2024-2030	с. Лісне , с. Весела Долина, с. Височанське, с. Ганнівка, с. Вознесенка Друга, с. Підгірне, с. Нове Тарутине, с. Євгенівка	60,00 60,00 60,00 60,00 60,00 60,00	Селищний бюджет, обласний бюджет, інші джерела фінансування	Зменшення рівня втрат енергетичних ресурсів;
3	Реконструкція та модернізація	2026	КП «ЦБГ КП Бородіно»,	1200,00		

	системи водопостачання	2027	КП «Господар»,	400,00		
		2028	КП «Височанське 2»,	300,00		
		2029	КП «Лісне»,	1200,00		
		2030	КП «Весела Долина» (мережа водопостачання на підконтрольній території)	400,00		
4	Встановлення відновлювальних джерел електроенергії (сонячні панелі)	2024-2025	- КП «ЦБГ КП Бородіно» встановлення сонячних панелей 100 кВт на будівлі КНП «Бородінська селищна лікарня»;	1800,00		
			- КП «Господар» встановлення сонячних панелей 50 кВт на будівлі Новотарутинської гімназії з дошкільним відділенням та початковою школою ;	1200,00		
			- КП «Височанське 2» встановлення сонячних панелей 50 кВт на будівлі Височанського ліцею з	1200,00		

		дошкільним відділенням, початковою школою та гімназією; - КП «Лісне» встановлення сонячних панелей 50 кВт на будівлі Лісненського ліцею з дошкільним відділенням, початковою школою та гімназією;	1200,00		
		- КП «Весела Долина» встановлення сонячних панелей 50 кВт на будівлі Веселодолинського ліцею з дошкільною освітою, початковою школою та гімназією;	1200,00		
		- Встановлення сонячних панелей на будівлі ОЗ Петрівського Другого ліцею з дошкільним відділенням, початковою школою та гімназією;	1000,00		
		- Встановлення сонячних панелей на будівлі	1000,00		

			«Будинку милосердя» в с. Червоне; -			
			Встановлення сонячних панелей 50 кВт на будівлі ОЗ Миколаївськ й ліцей з дошкільним відділенням, початковою школою та гімназією; -	1200,00		
		2026	Встановлення сонячних панелей на будівлі Євгенівського ліцею з дошкільним відділенням, початковою школою та гімназією; -	1200,00		
		2026	Встановлення сонячних панелей на будівлі Перемогівської гімназії з дошкільним відділенням та початковою школою	600,00		

2.2.6. Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг»

«Центр надання соціальних послуг» є Комунальною установою до складу якої належать Будинки милосердя відділення стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання та Денний центр соціально-

психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі. В зимній період використовується близько 5-6 кВт енерговитрат в місяць, опалення на електроенергії.

Встановлення сонячних панелей на даху установи з метою незалежного та сталого енергопостачання є пріоритетним завданням.

Основні умови для встановлення сонячних панелей включають:

- Вільний простір: Для встановлення необхідно достатньо вільного простору, який не затіняється деревами, будівлями або іншими перешкодами.
- Орієнтація та нахил: Для максимального збору сонячної енергії панелі повинні бути спрямовані на південь і мати нахил від 25 до 40 градусів.
- Дозволи: Залежно від місцевих правил та регуляції, може знадобитися отримання дозволів або дозволу на встановлення сонячних панелей.
- Доступність фінансування: Встановлення сонячних панелей може вимагати значних витрат, тому доступ до фінансування або програми з надання пільг можуть бути необхідними.
- Технічна оцінка: Перед встановленням рекомендується провести технічну оцінку, щоб визначити оптимальне розміщення панелей та їх потенційну продуктивність.

Перевагами розвитку власної малої станції відновлюваного джерела енергії на даху обох установ є підвищення енергонезалежності, зниження платежів за електроенергію, надійність власного енергопостачання.

Встановлення сонячних панелей на будівлі «Будинку милосердя» в с. Червоне заплановане на 2025 рік з бюджетом 1млн. грн.

Встановлення сонячних панелей на Денному центрі на суму 400 тис. грн. планується у 2026 році.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ТА АНАЛІЗ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЛАНУ ДІЙ СТАЛОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ

3.1. СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ, ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ЗАХОДИ

Перелік **стратегічних цілей** на покращення енергоефективності, що мають бути спрямовані на забезпечення сталого розвитку та покращення якості життя для громади наведено далі:

- Зменшення споживання енергії: Зменшення загального споживання енергії в муніципалітеті шляхом впровадження енергоефективних технологій та програм енергозбереження.

- Створення стійкої та надійної енергетичної інфраструктури: Забезпечення сталого та безперебійного енергопостачання для всіх мешканців та підприємств у селищній громаді.

- Розвиток відновлюваних джерел енергії: Сприяння розвитку та використанню відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергія, для зменшення залежності від традиційних палив та викидів парникових газів. Оновлення та модернізація енергетичної інфраструктури, включаючи системи освітлення, опалення, вентиляції та кондиціонування повітря в громадських та житлових будівлях. Підтримка використання та розвитку енергоефективних технологій у промисловості, транспорті та житловому секторі.

- Транспорт: Зменшення залежності від паливних ресурсів шляхом розвитку інфраструктури, наприклад, для велосипедистів та пішоходів.

- Доступ до чистої питної води: Забезпечення жителів ефективним використанням ресурсів, підвищення енергоефективності систем водопостачання та очищення води, а також зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

- Покращення якості повітря та довкілля: Зменшення забруднення повітря та покращення якості довкілля шляхом зменшення викидів та впровадження екологічно чистих технологій.

- Стимулювання інновацій: Підтримка досліджень та розвитку нових енергоефективних технологій та підходів.

Ці основні цілі можуть служити основою для розробки конкретних заходів та програм селищної громади, а також бути адаптовані залежно від конкретних потреб та можливостей муніципалітету. Вибір пріоритетних тем залежить від конкретних потреб, викликів та можливостей муніципалітету, в процесі реалізації Плану енергетичного розвитку.

Нижче наведено заплановані **енергозберігаючі заходи**, які варто включити у реалізацію Плану енергетичного розвитку для досягнення поставлених завдань:

- Ізоляція будівель: Проведення програми ізоляції стін, дахів та підлоги у громадських та житлових будівлях для зменшення втрат тепла та оптимізації енергоспоживання для опалення та кондиціонування повітря. Утримання енергії тепла в холодні часи року через використання технологій якісної теплоізоляції. В теплий час, навпаки, відчуватиметься прохолода.

- Впровадження LED-освітлення: Заміна старих, енергоємних ламп на енергоефективні світлодіодні лампи (LED) у всіх муніципальних приміщеннях та на вулицях для зменшення енергоспоживання.

- Регулювання систем опалення та кондиціонування повітря: Встановлення автоматичних систем регулювання температури та вентиляції у приміщеннях для оптимізації енергоспоживання.

- Стимулювання використання енергоефективних приладів: Надання пільг та стимулів для громадян та бізнесів для встановлення та використання енергоефективних побутових приладів та обладнання.

- Підтримка сонячних та вітрових електростанцій. Надання підтримки та стимулювання розвитку сонячних та вітрових електростанцій на території муніципалітету для забезпечення додаткових джерел енергії з низьким рівнем викидів.

- Підвищення енергетичної свідомості: Проведення освітніх кампаній та навчальних заходів для населення та бізнесу щодо енергоефективних практик та переваг чистих джерел енергії.

Ці конкретні заходи спрямовані на покращення енергоефективності та зменшення викидів парникових газів у муніципальному середовищі. Вони можуть бути адаптовані до конкретних потреб та можливостей муніципалітету.

3.2. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ

Громади щоденно стикаються з новими потужними викликами для реагування на які потребують ефективних рішень. Левова частка викликів лежать в площині безпеки, де енергобезпека є невід’ємною складовою. Локальна генерація для забезпечення безперебійної роботи критичної інфраструктури є основою енергонезалежності громад, а завдання проєктної команди сьогодні – бути прискорювачами втілення ефективних рішень в громадах за допомогою фінансових інструментів.

Джерела фінансування Плану дій сталого енергетичного розвитку включає наступні пункти:

1. Державні та регіональні програми і Фонди підтримки енергоефективності.

Використання спеціалізованих фондів та інструментів для збору коштів і підтримки енергоефективних заходів на муніципальному рівні. А також отримання коштів з місцевих, регіональних або національних бюджетів на реалізацію конкретних енергоефективних заходів і проєктів.

- Програма «ГрінДІМ» від Фонду енергоефективності. Встановлення сонячних станцій та супутнього обладнання, встановлення теплових насосів та супутнього обладнання. Фонд енергоефективності надає

фінансування саме на придбання необхідного обладнання та проведення енергоаудиту, що визначено як Прийнятні заходи згідно з цією програмою.

Ці джерела можуть використовуватися окремо або в поєднанні для забезпечення необхідного фінансування програм і проєктів з метою підвищення енергоефективності та сталого розвитку на місцевому рівні.

З кожним днем з'являються більше грантових пропозицій та фінансових інструментів для розвитку громад та громадського сектору. Тому вищезазначеними прикладами не є вичерпними.

Державна програма "Доступні кредити 5-7-9%" затверджена рішенням Уряду 30 квітня 2024 року на підтримку малого та середнього бізнесу в Україні шляхом надання пільгових кредитів. Вона забезпечує можливість отримати кредит під низький відсоток (5%, 7%, або 9%) залежно від річного обороту підприємства та кількості працевлаштованих осіб. Ця програма діє до 2025 року, і її умови залишаються стабільними протягом цього періоду.

Програма дозволяє підприємцям розширювати свій бізнес, покращувати фінансовий стан та створювати нові робочі місця. Гроші на цілі інвестиційного проєкту зараховуються постачальнику устаткування, яке купується за кредитні кошти, постачальнику основних засобів або послуг, які будуть придбані для бізнесу.

Пільговий державний кредит «5-7-9» для бізнесу дають з певною метою у відділення ПриватБанку, Ощадбанку, Сенсбанку тощо. Це може бути:

- купівля та ремонт приміщень;
- придбання чи модернізації основних засобів;
- придбання прав інтелектуальної власності;
- рефінансування наявної заборгованості.

Максимальна сума пільгового кредиту на відповідні цілі — до 150 млн гривень. Максимальний строк кредитування — до 10 років.

Програма спрямована діяти таким чином, аби перефокусувати цей вид державної підтримки на інвестиційне кредитування. Залучення інвестицій у реальний сектор є одним з ключових напрямків політики «Зроблено в Україні».

2. Міжнародні фонди та програми. Отримання фінансування від міжнародних організацій, таких як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський союз, програми ООН тощо, через спеціалізовані фонди і гранти для підтримки енергоефективних проєктів.

Можна використати наступні інструменти:

- Фінсько-український трастовий фонд Трастовий фонд забезпечує грантове фінансування для стимулювання співпраці двох країн у сферах енергоефективності та відновлюваної енергетики. Ціль Трастового фонду - сприяти співпраці між Фінляндією та Україною та визначити можливості надання консультаційних послуг та інвестицій для проєктів у сферах енергоефективності, відновлюваних джерел енергії, виробництва енергії з відходів та створення інтелектуальних енергетичних систем. Місцевий партнер - Держенергоефективності. Трастовий фонд фінансується Міністерством закордонних справ Фінляндії та управляється НЕФКО.

- Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО). Міжнародна фінансова організація заснована в 1990 році країнами Північного регіону: Фінляндією, Данією, Ісландією, Норвегією та Швецією. Мета діяльності НЕФКО: підтримка проєктів у країнах регіону. Ключовими умовами досягнення цієї мети є: безпосередня присутність і знання місцевих особливостей; досвід і знання в області природоохоронних, фінансових і юридичних питань; володіння фінансовими інструментами, найбільш прийнятними для реалізації проєктів, спрямованих на охорону навколишнього природного середовища.

- Програма «Краще майбутнє», «Стійкість, реконструкція та відродження України» — прискорення та розширення інвестицій у відновлювану енергетику, включаючи будівництво нових проєктів вітрової енергетики, систем накопичення енергії акумуляторів, транспорт, цифровий сектор та реальний сектор, зокрема виробництво сталі, будівельні матеріали та переробку.

- Муніципальна, інфраструктурна та промислова програма стійкості – задоволення потреб у надзвичайній підтримці та майбутні зусилля з реконструкції в різних секторах, включаючи промисловість, енергетику, муніципальну інфраструктуру.

- Програма малих грантів (ПМГ) ПРООН-ГЕФ. ПМГ демонструє сутність сталого розвитку. Наразі програма впроваджується у більше ніж 125 країнах світу і надала більше ніж 14 500 грантів. ПМГ підтримує проєкти неурядових організацій та громад, демонструючи, що діяльність громади може бути добре збалансованою між потребами людини та екологічними викликами.

Програма є корпоративною програмою Глобального екологічного фонду (ГЕФ), впроваджується Програмою Розвитку ООН (ПРООН) та виконується Організацією ООН з питань впровадження проєктів (UNOPS).

Основними сферами діяльності програми є зміна клімату та адаптація, збереження біорізноманіття, захист міжнародних вод, зменшення впливу стійких органічних забруднювачів та попередження деградації земель.

- Агентство США з міжнародного розвитку USAID. Програми грантової підтримки від американського народу. Затверджена USAID Стратегія співпраці з Україною з питань розвитку у 2019-2024 рр. у якості першочергових виокремлює такі питання, як антикорупційна діяльність, протидія впливу російської агресії, а також сприяння економічному розвитку та енергетичній незалежності країни. Окрім того, USAID і далі підтримуватиме заходи зі зміцнення демократії та досконалих механізмів врядування, поліпшення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту на сході.

- Interreg Europe 2021-2027. Метою програми є вдосконалення реалізації політики регіонального розвитку шляхом сприяння навчанню й обміну досвідом. Бюджет проєкту від 1 до 2 млн євро. Дана програма охоплює учасників з усіх областей України, зокрема це органи влади, некомерційні організацій, установи, що регулюються публічним правом (Агенції регіонального розвитку, університети тощо).

- Interreg басейн Чорного моря. Метою програми – підтримка процесів транскордонного співробітництва в країнах басейну Чорного моря у сферах досліджень, інновацій та охорони довкілля. Брати участь можуть місцевого самоврядування, наукові інститути, навчальні заклади, Агенції регіонального розвитку, природні парки, неурядові організації. Географічне положення учасників: Одеська, Миколаївська, Херсонська, Донецька, Запорізька області.

- Interreg Дунайський регіон. Бюджет проєкту уточнюється при відкритті конкурсу. Метою програми виступає підтримка процесів транскордонного співробітництва в Дунайському регіоні з метою економічного, соціального та територіального згуртування. Учасниками можуть бути органи місцевого самоврядування, наукові інститути, навчальні заклади, Агенції регіонального розвитку, природні парки, неурядові організації. Учасники можуть бути з Чернівецької, Івано-Франківської, Закарпатської, Одеської областей.

3. Приватні інвестиції. Залучення коштів від приватних інвесторів та комерційних банків через інвестиційні проєкти в сфері відновлюваної енергетики, енергоефективності тощо.

- Трастовий фонд допомоги, відновлення, реконструкції та реформ в Україні (URTF) Світового банку (отримання грантів) – це швидка та гнучка платформа, яка дозволяє Світовому банку визначати пріоритети та

спрямовувати фінансування на найнагальніші потреби розвитку, визначені українським урядом.

- Європейська програма LIFE для співфінансування проєктів, які демонструють або пілотують рішення, які вирішують проблеми навколишнього середовища (включаючи розбудову циркулярної економіки, захист довкілля та біорізноманіття) або зміни клімату. Загальною метою програми є сприяння впровадженню, оновленню та розвитку ефективної політики в цих сферах. Починаючи з 2021 року оновлена LIFE відкриває чотири нові підпрограми: природа та біорізноманіття, циркулярна економіка та якість життя, пом'якшення зміни клімату та адаптація до її наслідків, перехід до чистих джерел енергії.

4. Публічно-приватні партнерства (PPP). Реалізація проєктів через спільне фінансування з державними структурами та приватним сектором. Прикладом таких інструментів є:

- Фінансовий лізинг – це інструмент, який дозволяє залучати фінансові ресурси приватного сектору для розвитку матеріально-технічної бази комунального господарства (громадського транспорту, збору й вивезення ТПВ та ін.), оновлення високовартісного обладнання закладів охорони здоров'я, освіти тощо, модернізації та створення об'єктів ЖКГ (мереж і об'єктів тепло-, енерго-, водопостачання, будівництва житла, об'єктів соціальної інфраструктури, поводження з відходами тощо).

- Револьверний фонд – фінансовий інструмент, який передбачає створення територіальною громадою фонду грошових коштів для надання позик суб'єктам економіки на реалізацію певних цілей, які відповідають стратегічним пріоритетам економічного розвитку громади; оскільки кошти видаються на поворотній основі, після повернення вони знову спрямовуються для надання позик.

- Енергетичний кооператив – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних й інших потреб на засадах самоврядування (Закон України «Про кооперацію»).

- Індустріальний парк (БТХ) – виділена у межах територіальної громади і облаштована відповідною інфраструктурою (інженерними комунікаціями) територія для ведення господарської діяльності у сфері переробної промисловості, переробки промислових та побутових відходів, науково-технічної діяльності тощо.

3.3. SWOT-АНАЛІЗ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

SWOT-аналіз є інструментом стратегічного аналізу, який дозволяє систематично оцінювати внутрішні та зовнішні фактори організації або проєкту.

SWOT-аналіз надає чітке уявлення про внутрішні і зовнішні фактори, що впливають на вашу громаду, бізнес або проєкт.

Акронім "SWOT" походить від англійських слів:

- Strengths (сильні сторони):
- Weaknesses (слабкі сторони):
- Opportunities (можливості):
- Threats (загрози):

Таблиця 14

SWOT-аналіз

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • Вагомий потенціал впровадження альтернативних джерел енергії, зокрема за наявності ділянок встановлення діючих електростанцій. • Поширення інформації щодо можливостей у енергетики серед громадськості, зокрема через впровадження енергозберігаючих технологій, ізоляцію будівель тощо • Використання енергоефективних технологій та відновлюваних джерел енергії може призвести до зниження витрат на енергію для підприємств і мешканців, наповнення бюджету через податкові надходження, що сприяє зростанню економічного потенціалу громади. • Створення резервів палива та енергії 	<ul style="list-style-type: none"> • Залежність від централізованої системи постачання енергії • Відсутність конкуренції в сфері енергопостачання • Довгострокове зростання тарифів на • енергоресурси; • Політична нестабільність • Потреба в залученні, навчанні та освіті технічних фахівців • Впровадження плану може зіштовхнутися з політичними та адміністративним перешкодами, що можуть ускладнювати прийняття необхідних рішень і дій
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • Прямуювання до енергетичної незалежності, зокрема від держави-агресора залежності, сприяє 	<ul style="list-style-type: none"> • Високий рівень споживання енергетичних ресурсів в бюджетних, комунальних та житлових будинках

<p>підвищенню енергетичної незалежності громади від імпортих джерел енергії шляхом розвитку місцевих ВДЕ та енергоефективних.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Розвиток партнерства місцевих органів влади з приватним сектором • Нові робочі місця з обслуговування місцевих електростанцій • Залучення іноземних інвестицій за участі у міжнародних програмах та ініціативах • Перехід до сталої енергетики сприяє зменшенню викидів CO² та інших парникових газів, що сприяє боротьбі зі зміною клімату і поліпшенню якості довкілля • Зменшення витрат на енергію може підвищити доступність енергетичних ресурсів для всіх верств населення, особливо для вразливих груп 	<ul style="list-style-type: none"> • Наявність джерел світла з низьким коефіцієнтом корисної дії (лампи розжарювання та натрієві газорозрядні лампи) • Збільшення вартості послуг централізованої мережі енергетики • Технічні недоліки, зниження ефективності у реальних умовах, проблеми з обслуговуванням • Частина населення можуть турбувати зміни в існуючих енергетичних системах або нові податки на вуглеводні палива • Відсутність комплексного підходу по • переробці ТПВ • Обмеженість фінансових можливостей бюджетів та нестача фінансових ресурсів комунальних підприємств для впровадження енергоефективних проєктів
---	---

Шляхом виявлення сильних сторін, слабких сторін, можливостей і загроз можна розробити стратегії, що базуються на внутрішніх перевагах і можливостях на ринку. SWOT-аналіз допомагає залучити учасників процесу до розуміння потреб і викликів, що дозволяє уникати неочікуваних проблем і ризиків. Аналіз потенційних загроз допомагає відстежувати конкурентні переваги та слабкі сторони і здійснювати виправлення.

Управління ризиками

Управління ризиками в рамках проєктів Плану дій сталого розвитку включає в себе декілька підходів та методик, які допомагають зменшити ймовірність негативних наслідків і підвищити успішність проєкту. Ось які ризики варто урахувати:

- Політичні та економічні ризики. Якщо проєкт здійснюється в регіоні з нестабільною політичною ситуацією або в умовах економічної

нестабільності, це може вплинути на здатність виконати проект, отримати необхідні ресурси або виконати платежі за кредитними зобов'язаннями.

- Управлінські ризики. Недостатня кваліфікація управлінського персоналу або слабкість управлінських процесів можуть ускладнити ефективне виконання проекту.

- Соціальні ризики. Наприклад, недостатність урахування соціальних аспектів проекту може спричинити опір місцевих спільнот або недосягнення соціальних цілей.

- Ризики зв'язку і партнерства. Проблеми у взаємодії з партнерами, постачальниками чи іншими зацікавленими сторонами можуть порушити реалізацію проекту.

- Технічні ризики. При наявності технічних складнощів, недоліків у проектному рішенні або нестабільності у використанні новітніх технологій може зростати ймовірність відхилення від проектних термінів та бюджетів.

- Впровадження та моніторинг. Розроблені стратегії відповіді на ризики повинні бути впроваджені в практиці під час виконання проекту. Важливо постійно моніторити стан ризиків і вчасно коригувати стратегії, якщо це необхідно.

- Кредитні ризики. Низький рівень власного капіталу або високий коефіцієнт заборгованості може показувати нестійкість фінансового стану позичальника. А зміни в економічному середовищі, наприклад, зміна умов ринку, зростання процентних ставок або зменшення доходів може збільшити ризик невиконання кредиту. Велика кількість активних кредитів або заборгованостей може підвищувати ризик невиконання позики.

- Залучення зацікавлених сторін. Управління ризиками вимагає взаємодії з усіма зацікавленими сторонами проекту, включаючи управління, партнерів, спонсорів і місцеві спільноти. Їх розуміння ризиків і підтримка стратегій управління ризиками важливі для успішного вирішення проблем.

Важливо аналізувати та управляти цими ризиками в рамках Плану дій сталого розвитку, щоб забезпечити його успішне виконання та досягнення поставлених цілей сталого розвитку. Ці підходи допомагають забезпечити ефективне управління ризиками, зменшуючи ймовірність негативних впливів і сприяючи досягненню цілей сталого розвитку.

3.4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Таблиця 15

Очікувані результати

Політичні	Економічні
<ul style="list-style-type: none"> • успішне впровадження муніципального енергетичного плану покращить імідж муніципалітету на рівні держави та навіть міжнародного співтовариства, що відобразиться на політичній підтримці та інвестиціях; • Зменшення енергозалежності та стабілізація цін на енергоресурси сприятиме соціальній стабільності і покращенню якості життя мешканців муніципалітету 	<ul style="list-style-type: none"> • зменшення витрат на енергоспоживання призведе до зменшення комунальних витрат; • впровадження енергоефективних технологій і відновлювальних джерел енергії сприятиме створенню робочих місць у сфері чистої енергетики
Екологічні	Соціальні
<ul style="list-style-type: none"> • впровадження енергоефективних заходів і використання відновлювальних джерел енергії дозволить зменшити кількість викидів CO₂ та інших шкідливих речовин, що сприятиме зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище; • енергоефективність дозволить зменшити загальний обсяг використання природних ресурсів, таких як вода й зелений ліс, що необхідні для збереження біорізноманіття 	<ul style="list-style-type: none"> • Обмеженість фінансових можливостей бюджетів та нестача фінансових ресурсів комунальних підприємств для впровадження енергоефективних проєктів • ініціативи енергоефективності можуть стимулювати мешканців до впровадження енергозберігаючих технологій у своїх домівках, що сприяє економії коштів та зменшує вплив на навколишнє середовище. • впровадження енергетичних заходів підвищить рівень обізнаності та усвідомлення громадськості щодо проблем енергетичної ефективності та використання відновлювальних ресурсів